

Správa o povodniach na vodných tokoch v Slovenskej republike v roku 2002

V roku 2002 opakovane postihli územie Slovenskej republiky povodne. Rok 2002, rovnako ako predchádzajúce roky od roku 1996, je charakteristický mimoriadnymi výskytmi povodňových situácií.

V roku 2002 sa vyskytli nasledujúce povodňové situácie:

V povodí Dunaja

23.1. – 1.2.2002 rieka Morava. 23.1.2002 došlo k vytvoreniu ľadového zátarasu v dĺžke 6 km v km 85,385, nad ktorým došlo ku krátkodobému stúpnutiu hladiny Moravy na úroveň Q_{100} . Nebezpečenstvo tvorby ľadových zátaras pri intenzívnom ľadochode hrozilo na všetkých povodňových úsekoch.

24.3.-25.3.2002 rieka Dunaj – vodočet Bratislava-Devín s hladinou Dunaja 829 cm a prietokom $8699 \text{ m}^3/\text{s}$. Povodňové stupne na Morave, Dunaji a čerpacích staniciach vnútorných vôd boli od 4.1.2002 do 28.3.2002. V nadväznosti na vyhlásené stupne povodňovej aktivity boli uvedené príslušné čerpacie stanice vnútorných vôd do nepretržitej prevádzky.

V povodí Váhu

23.-25.1.2002 došlo k miestnym ľadovým povodniam v Sučanoch, Zázrivej, Varíne, Turzovke a ďalších obciach. 20.2.-22.2.2002 došlo k povodniam na rieke Nitre v Nitrianskom Rudne a na rieke Vlára. Správca toku v kritických miestach mechanizmami rozrušoval ľadovú celinu a uvoľňoval korytá riek od zátarasov.

V povodí Hrona

Od 27.1. do 30.1.2002 boli povodňové stavy na rieke Hron v úseku Banská Bystrica a Žiar nad Hronom.

28.1.2002 došlo k mimoriadne nebezpečnému ľadochodu na Hrone v okrese Žarnovica, ktorý bezprostredne ohrozoval obce Kozmálovce a Psiare. Ľadový zátaras v oblasti obce Psiare spôsobil stúpnutie Hrona o 3,5 m.. OZ Povodie Hrona zabezpečoval uvoľňovania ľadových bariér a neustále monitoroval situáciu na tokoch.

V povodí Bodrogu a Hornádu

Od 4.2. do 18.3. 2002 došlo k vyhláseniu povodňových stupňov na riekach Bodrog, Torysa, Topľa a Trnávka. Najnebezpečnejšia situácia bola na rieke Latorica, kde došlo vplyvom dlhodobého zaťaženia k zosunu návodnej strany ochranných hrádzí. Výrazne boli do protipovodňovej ochrany zapojené čerpacie stanice vnútorných vôd na Východoslovenskej nížine.

Dňa 14.5.2002 spôsobili búrkové dažde rozvodnenie drobných tokov v okrese Bardejov na pomedzí s Poľskom (obce Cígelka, Sveržov, Gaboltov, Kurov) a 28.5. v okrese Spišská Nová Ves a Levoča.

16. a 17.7.2002 boli v dôsledku prietrže mračien postihnuté povodňami ďalšie obce okresov Levoča, Stará Ľubovňa a Bardejov.

18. a 19.7.2002 boli z tých istých príčin postihnuté obce v okresoch Čadca, Brezno (Čierny Balog) a Levoča (tok Branisko).

III. stupne povodňovej aktivity (v obciach Antišovec, Kamenec, Sveržovka, Kurovec – okres Bardejov) boli odvolané dňa 26.7.2002.

Z titulu privalových zrážok veľkej intenzity v oblasti Veporských vrchov došlo k výraznému zvýšeniu hladiny potoka Hutná a jeho prítokov v obci Ľubietová v okrese Banská Bystrica.

V povodí Hrona došlo v auguste k stúpaniu hladín tokov a k vybreženiu vody na Kabátovskom potoku v Brezne, na Čiernom Hrone v Čiernom Balogu a na prítokoch Slanej v okrese Rožňava.

Vybreženie vody z koryta Hrona pri Budči spôsobilo zatopenie štátnej cesty Budča – Ostrá Lúka, obchádzkovej komunikácie (výstavba diaľničného úseku) medzi obcami Brehy a Rudno nad Hronom, pri obci Lovča došlo k zaplaveniu poľnohospodárskych pozemkov.

V povodí Hrona v čase od 31.7.2002 do 12.8.2002 boli povodňami postihnuté obce Ľubietová, Jovice, Lipovník, Krásnohorská Dlhá Lúka, Brzotín, Čierny Balog, Hronec, Veľký Blh, Mýto pod Ďumbierom, Banská Bystrica, Nemecká, Rimavská Sobota a Drienčany.

V povodí Bodrogu a Hornádu boli postihnuté obce Matejovce, Betlanovce, Janík, Poprad a Hnilec.

V povodí Váhu boli postihnuté obce Necpaly a Lehota pod Vtáčnikom.

Správcovia tokov pri povodniach počas povodňovej aktivity vykonávali hliadkovú činnosť, sledovali povodňové javy a vykonávali odborné zásahy na ich eliminovanie. Z koryta tokov odstraňovali zachytené stromy, pne a iný materiál, ktorý sa dostal do koryta toku. Zvyšovali a spevňovali hrádze, sanovali vývery a priesaky. Vnútorne vody odčerpávali počas povodňovej aktivity v nepretržitej prevádzke čerpacích staníc.

Vzhľadom na mimoriadne zrážky v období pred 13.8.2002 v nemeckom a rakúskom povodí Dunaja a následného prudkého vzostupu hladín riek na hornom Dunaji sa od 13.8.2002 vyvinula mimoriadne nepriaznivá situácia na Dunaji a v dôsledku spätného vzdutia aj na dolnom toku rieky Moravy a Váhu. V Devíne stúpila hladina vody Dunaja dňa 13.8.2002 o 6,00 hod. na úroveň 657 cm, čo predstavovalo stúpnutie hladiny o 219 cm oproti predchádzajúcemu dňu. Tento vodný stav zodpovedal I. stupňu povodňovej aktivity, ale vzhľadom na veľmi rýchly vzostup bol už o **9,00 hod. 13.8.2002 vyhlásený II. stupeň povodňovej aktivity – stav pohotovosti**. 13.8.2002 od 12,00 hod. Štátna plavebná správa zastavila plavbu na Dunaji.

Vedúci Technického štábu Ústrednej povodňovej komisie preto zvolal na 14.8.2002 o 11,00 hod. jeho zasadnutie. Prudký vzostup hladiny pokračoval a dňa 14.8.2002 o 6,00 hod. dosiahla hladina Dunaja v Devíne 836 cm pri prietoku $8\,756\text{ m}^2\cdot\text{s}^{-1}$. Vzhľadom na stúpajúcu tendenciu Ústredná povodňová komisia vyhlásila na všetkých dotknutých úsekoch Dunaja a spätného vzdutia Moravy a Váhu 14.8.2002 o 6,00 hod. **III. stupeň povodňovej aktivity – stav ohrozenia**.

Vzhľadom na kritickú situáciu boli prijaté nasledovné opatrenia:

1. Správcovia a vlastníci plavidiel na Dunaji boli upozornení na nebezpečenstvo a boli požiadaní o vykonanie opatrení na zvýšenie bezpečnosti plavidiel.
2. Všetci užívatelia objektov a zariadení v inundačnom území Dunaja boli upozornení na možné nebezpečenstvo.
3. Na zasadnutí spoločného technického štábu Povodia Dunaja a Vodohospodárskej výstavby bola dohodnutá manipulácia na Vodnom diele Gabčíkovo.
4. V zmysle platnej dohody o spolupráci na hraničných vodách bola 14.8.2002 informovaná maďarská strana o predpokladanom prietoku nad $4000 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ v starom koryte Dunaja.
5. Zastupiteľstvá obcí Vojka, Dobrohošť a Bodíky boli upozornené na priebeh záplavy v starom koryte Dunaja.
6. V dôsledku zastavenia plavby na Dunaji bola odstavená aj kompa cez prírodný kanál.
7. V Bratislave a Komárne bola zahradená povodňová línia, uzavreté boli otvory v protipovodňových múroch. Vzhľadom na predpovedaný vodný stav v Devíne 1 050 cm sa navýšili protipovodňové múry v Bratislave na ľavom brehu Dunaja vrecami s pieskom a línia sa utesnila geotextíliou a spevnila prísypom. Obdobne bola zvýšená aj pravobrežná hrádza Dunaja – Viedenská cesta zhutneným prísypom.
8. Všetky čerpacie stanice vnútorných vôd v oblasti Moravy a Dunaja nepretržite prečerpávajú vodu.

Od vyhlásenia II. stupňa povodňovej aktivity bol aktivizovaný Technický štáb Ústrednej povodňovej komisie a bola uvedená do činnosti Operačná skupina Ministerstva pôdohospodárstva SR a ďalších rezortov. Technický štáb Ústrednej povodňovej komisie zasadá nepretržite, rovnako pracujú všetky povodňové komisie Bratislavského, Trnavského a Nitrianskeho kraja, vrátane príslušných okresných, mestských a obecných komisií. Ústredná povodňová komisia zasadala 14., 15. a 16.8.2002. Na zasadnutiach hodnotila vývoj situácie, kontrolovala plnenie uložených opatrení a prijímala operatívne opatrenia.

Od vyhlásenia III. stupňa povodňovej aktivity – stav ohrozenia hladina vody neustále stúpala, čím sa kritická situácia zhoršovala. Nepotvrdili sa však konzervatívne prognózy, podľa ktorých hladina vody mala dosiahnuť na vodomernej stanici v Devíne 1050 cm a prietok $12\,180 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Všetky opatrenia však boli realizované na túto hodnotu.

Dňa 15.8.2002 v popoludňajších hodinách došlo k spomaleniu stúpania hladiny a dňa **16.8.2002 o 2,00 hod. Dunaj v Devíne kulminoval pri hladine 945 cm a prietoku $10\,500 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$** a v Bratislave dňa **16.8.2002 o 4,00 hod. pri hladine 990 cm**. Dunaj naďalej klesal a povodňová vlna sa presunula pod Vodné dielo Gabčíkovo. **V Medved'ove Dunaj kulminoval 17.8.2002 medzi 3,00 a 6,00 hod. pri výške hladiny 853 cm a prietoku $10\,120 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$** . Kulminácia v Komárne prebehla 17.8.2002 od 22,00 do 01,00 hod. 18.8.2002 pri stave 842 cm pri prietoku $9\,674 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. V Štúrove kulminácia prebehla 18.8.2002 v čase od 7.00 hod. – 10.00 hod. pri stave cca 765 cm.

Prehľad o kulmináciách na slovenskom úseku Dunaja

	vodný stav (cm)	prietok (m³.s⁻¹)	čas kulminácie	n - ročná voda
Devín	945	10500	16.8.2002 o 2.00 h	viac ako 50
Bratislava	990	-	16.8.2002 o 4.00 h	-
Medved'ov	853	10120	17.8.2002 3.00 - 6.00 h	100
Komárno	842	9674	17.8.2002 22.00 - 18.8.2002 1.00 h	100
Štúrovo	760	-	18.8.2002 7.00 - 10.00 h	-

Vývoj situácie, tzn. postupne výrazný pokles hladín na toku Dunaj a tým aj na vzdutých úsekoch Moravy a Váhu umožnil odvolanie stavu ohrozenia – III. stupňa povodňovej aktivity. Postupne dochádza aj k ústupu všetkých povodňových javov na celom úseku Dunaja.

Z uvedeného dôvodu TŠ ÚPK na návrh hlavného povodňového technika OZ Povodie Dunaja súhlasil s odvolaním III. stupňa povodňovej aktivity - stavu ohrozenia pre celý úsek Dunaja, a to od 18.00 hod. 20.8.2002.

Počas kritickej povodňovej situácie – stavu ohrozenia na toku Dunaj, a tým aj v spätných vzdutiach tokov Morava a Váh, došlo k zaplaveniu miestnej časti Devínska Nová Ves, a to 78 rodinných domov a 590 ha pôdy a v miestnej časti Devín k zaplaveniu 29 rodinných domov, 105 chát a 48 ha pôdy. V ďalších oblastiach pozdĺž toku Dunaja došlo len k podmáčaniu poľnohospodárskej pôdy a záhrad vnútornými vodami, ktoré boli nepretržite prečerpávané čerpacími stanicami, a vodami z plošných priesakov a výverov, ktoré boli nepretržite sledované a postupne sanované.

Celkove bolo za uplynulé obdobie tohto roka povodňami postihnutých 156 obcí a miest. Zaplavených bolo 2978 domov, z toho 560 bolo značne poškodených. Došlo aj k strate na živote jedného obyvateľa. Zaplavené bolo 8 678 ha územia z toho 1 234 ha v intravilánoch obcí. K veľkým škodám došlo na komunikáciách, na vodných tokoch, rozvodných sieťach a v poľnohospodárstve.

V súvislosti s povodňami na Slovensku nie sú známe prejavy kriminality, ani rabovanie opustených objektov.

Náklady na výkon záchranných prác boli povodňovými orgánmi vyhodnotené na 58,1 mil. Sk, na zabezpečovacie práce na vodných tokoch a vodohospodárskych objektoch 50,1 mil. Sk. Na majetku obyvateľov vznikli škody vo výške 114,2 mil. Sk, na majetku obcí 247,6 mil. Sk, a na majetku štátu v správe rezortov, okresných a krajských úradov vo výške 777,05 mil. Sk. Škody u iných, zväčša poľnohospodárskych subjektov predstavujú 386,9 mil. Sk. Celkové škody a náklady spôsobené povodňami za uplynulé obdobie roka 2002 boli vyhodnotené na 1 639,9 mil. Sk.

Prehľad o škodách a nákladoch na záchranné a zabezpečovacie práce ako aj prehľad následkov spôsobených povodňami podľa jednotlivých krajov je uvedený v priložených tabuľkách.

Závery vyplývajúce s doterajšieho priebehu povodní:

- Pri energetickom využívaní vodohospodárskych stavieb zachovať nadradenosť vodohospodárskych záujmov nad energetickými,
- Prehodnotiť systémové opatrenia Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 z hľadiska priorit aj s ohľadom na ochranu hlavného mesta SR Bratislavy pred povodňami,
- Vytvoriť na MP SR útvar ochrany pred povodňami, ktorý bude súčasne zabezpečovať činnosť dispečingu ÚPK,
- Navrhnuť prípadné zmeny v organizačnom usporiadaní vodného hospodárstva s cieľom stabilizácie jeho riadenia a nezávislosti na politických a správnych zmenách,
- Predložiť do konca roka vláde SR správu o realizácii opatrení Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 aj vo vzťahu na priebeh a odstraňovanie následkov tohoročných povodní.

Doložka finančných, ekonomických, enviromentálnych vplyvov a vplyvov na zamestnanosť

Realizácia navrhovaného uznesenia si vyžaduje uvoľniť finančné prostriedky z kapitoly Všeobecná finančná správa v celkovej sume 277 091 tis. Sk.

Ministrovi financií sa ukladá predložiť návrh na rozpočtové krytie ďalších výdavkov na škody spôsobené vo vodnom hospodárstve v sume 299 324 tis. Sk a na škody na vodných tokoch v správe organizácií lesného hospodárstva v sume 50 000 tis. Sk.

Materiál uvažuje aj s prípadnou priamou finančnou pomocou na čiastočné odškodnenie tých občanov, ktorým boli vážne poškodené rodinné domy, respektíve obytné byty tak, že im neumožňujú ďalšie bývanie.

Prijatím navrhovaného uznesenia sa zvýšením povodňovej ochrany zlepší životné podmienky na dotknutom území.

Realizácia uznesení, ktorými sa hradia náklady na záchranné a zabezpečovacie práce nemá vplyv na zamestnanosť. Ide o úhradu prác, ktoré už boli vykonané. Práce na odstraňovaní povodňových škôd by mohli priniest' na dobu jedného roka asi 100 pracovných miest.